

סיפור פשוט

ש"י עגנון

סיפור פשוט

כריכת הספר בהוצאת שוקן

מידע כללי**שמואל יוסף עגנון**

עברית

חמן פסיכולוגי

אנגלית, יידיש

הוצאה

הוצאת שוקן

1935 (מהדורה ראשונה)

195

קישורים חיצוניים<https://beta.nli.org.il/h/002043517>[e/items/NNL_ALEPH002043517/N](https://beta.nli.org.il/h/002043517/N)(LI), 001375400 ([https://beta.nli.org.](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH00137540)[0/NLI](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH00137540/0/NLI)), 001216808 ([https://beta.nli.org.](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH001216808/NLI)[001216808/NLI](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH001216808/NLI)), 001294252 ([https://bet](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH001294252/NLI)[a.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH00](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH001294252/NLI)[1294252/NLI](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH001294252/NLI)), 003421281 ([https://](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEP)[beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEP](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH003421281/NLI)[H003421281/NLI](https://beta.nli.org.il/he/items/NNL_ALEPH003421281/NLI))

סיפור פשוט הוא חמן מדע מאת הסופר העברי ש"י עגנון, המתאר את מסכת לבטיו של בחור צעיר בקהילה יהודית בעיר קטנה במזרח אירופה על רקע שלל מנהיגיה. הסיפור הוא חמן פסיכולוגי המתאר את הקונפליקט של היחיד בין רצונותיו לבין לחצי החברה סביבו. קונפליקט זה מוביל את הגיבור, באחד משלבי הסיפור, לאובדן שפיות. הספר מעביר ביקורת חברתית נוקבת על ערכים בורגניים בכלל, וערכי העיירה היהודית, בפרט, המתרכזים במאכל, משתה, רדיפה אחרי כבוד ותאווה ממון. הסופר גורס שערכים אלה לפגוע ביחיד ולמנוע ממנו להגשים את רצונותיו האמיתיים, כפי שקרה להירושל הורביץ. החמן ראה אור בשנת 1935, ונחשב לאחת מיצירות המופת של הספרות העברית. החמן נכלל בספר סיפורים של עגנון בשם "על כפות המנעול" אך יצא בהוצאות שונות גם כספר נפרד.

עלילת הספר עוסקת בהירושל, שהתאהב בבת משפחה רחוקה בשם בלומה, שהתיתמה מאביה ומאמה, המשמשת כמשרתת בבית. אמו מסתייגת מקשריו איתה, ומשדכת אותו למינה - נערה מפונקת ממשפחת איכרים אמידה. בלומה, המאוהבת בהירושל, עוברת לשרת בבית אחר. לאחר נישואי מינה והירושל, הוא לוקה בהדרגה בהפרעות מצב רוח ומחשבות כפייתיות עד כדי התמוטטות ונלקח לבית חולים פסיכיאטרי, שם הוא משתקם. בבית החולים מדע לו שמלד לו בן. הוא משלים עם נישואיו למינה ומוליד בן שני. עם זאת דמותה של בלומה האהובה האבודה ממשיכה לרחף בחייו בדמיונותיו ולאורך כל דפי הסיפור.

תוכן עניינים**דמויות**

דמויות ראשיות

עץ משפחה

תקציר העלילה

רקע היסטורי וחברתי

השיגעון של הירושל

הביקורת החברתית

השידוכים הבעייתיים

הירושל כאנטי גיבור

מוטיבים מרכזיים

מוטיב הסעודה

מוטיב התרגול

אפיון דמויות

השמות כאמצעי אפיון

הקשר ליהדות

משמעות השם "סיפור פשוט"

תהודות

עיבדים לתיאטרון

לקריאה נוספת

ספרים ואוספי מאמרים

מאמרים

קישורים חיצוניים

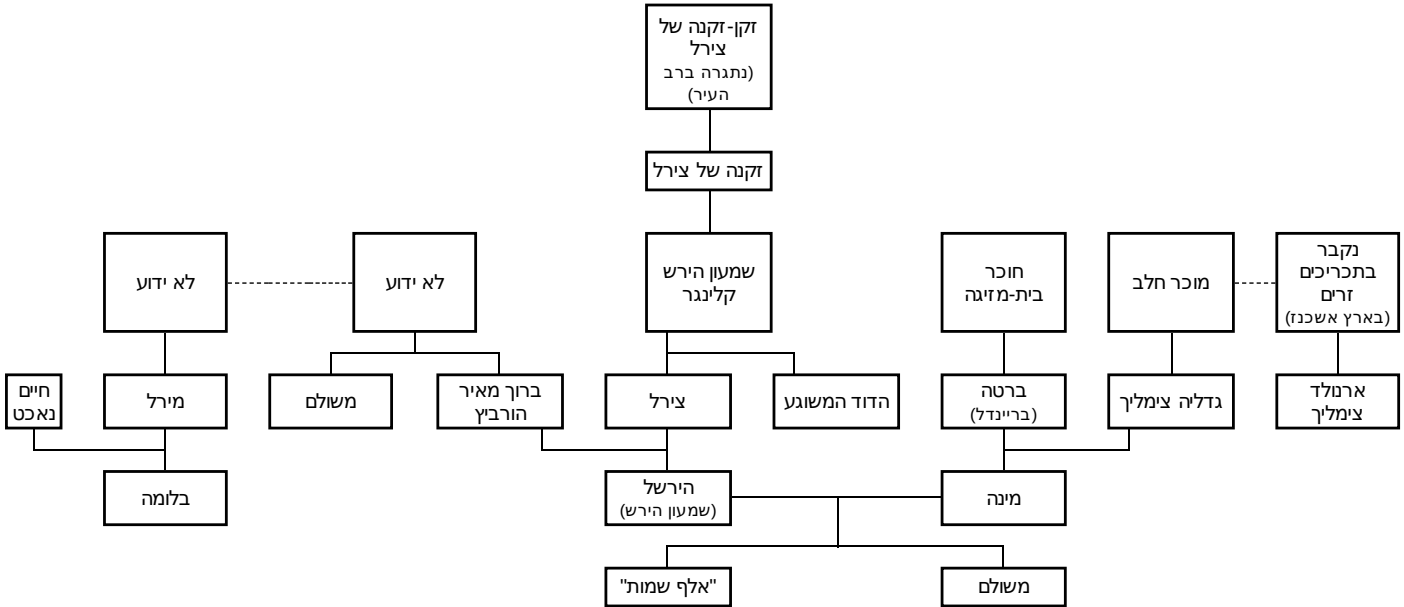
הערות שוליים

דמויות**דמויות ראשיות**

- הירושל הורביץ** - גיבור הסיפור, בן יחיד לזוג סוחרים עשירים, צירל וברוך מאיר. התאהב בבלומה בצעירותו אך אמו גרמה לכך שינשא למינה. הירושל היה פאסיבי במעשיו ("אם אינה מזדרזת, סופה מאחרת"), "כל מה שבא עלי לא בא אלא על ידי זו שהניחתי והלכה לה ואין לי מי שיעמוד לי בפני אבא בפני אמה בפני כל אוהם שנכרכ בעקבי", אך בתוך תוכו ניהל מאבק סוער בין אהבתו שלא התממשה ורצונו הסביל למרוז בחברה, לבין הכורח לשמור על נישואיו ולהיכנע לתכתיבה. מאבק זה הוביל אותו לשיגעון ולבריחה ליער, כפי שעשה דוד המשוגע. בעקבות התמוטטות נשלח לריפוי אצל ד"ר לנגזם, שטיפל בו באופן בלתי שגרתי, השלים עם נישואיו, וחזר לחיי שגרה. הוא מתאר כבחור חכם, הנהוג לקרוא ספרים, וכבעל מידות טובות הדוגל בערכים מוסריים.
- צירל קלינגר** - אשתו של ברוך מאיר ואימו של הירושל. בת למשפחה עשירה שנישאה לברוך מאיר (בן למשפחה ענייה) משום שהיה קשה להשיאה לאחר שנשגגע אחיה. עובדת בחנות המשפחה ומשוחחת עם הלקוחות. מכוננת את עולמם של בני משפחתה כרצונה. הממנן מהווה עיקר בחייה, ומנחה את דרך חשיבתה, ואת יחסה לסובבים אותה. להיטותה אחר ממון וחומירות באה לידי ביטוי גם בלהיטותה אחר האכילה, אולם בעקבות התמוטטותו של בנה גם היא עוברת שינוי.
- ברוך מאיר הורביץ** - בעלה של צירל ואביו של הירושל, בן למשפחת הורביץ הענייה. בצעירותו שימש כמשרת זוטר בחנות של שמעון-הירש קלינגר והיה מיועד להתחתן עם קרובתו מירל. לאחר שהוצע לו להינשא לצירל, נכנע למוסכמותיה של החברה, וויתר על רגשותו האישיים למען נישואים מעמדיים-כלכליים ("כסף וזהב שהיו לה לצירל סימאו את עיניו"). מתואר כאדם נוח לבריות שההצלחה מאירה לו פנים, והוא מקובל מאוד על הסביבה. מציית לאשתו וכנען לרצונותיה והחלטותיה ("דעתי כדעתך").

- **בלומה נאכט** - בתם של חיים ומירל נאכט. לאחר שמתו שני הוריה עקרה לבית קרוביה ושימשה שם כמשרתת. התאהבה בהירשל, אך לאחר שנוכחה לדעת כי התארס עם מינה, עזבה את בית הורביץ לבית תרצה ועקבה מזל הנמצא בקצה העיר. בבית מזל לא נענתה להפצחות מחזרה ולא נישאה לאיש. מתוארת כנערה משכילה כאביה, מאופקת שאינה מגלה את רגשותיה, ואינה מוכנה לקבל עליה את גזירת הגורל כאחרים ("עושר וכססים אין לה לבלומה. כל עצמה של בלומה הן ידיה שהשכירה לאחרים. אבל נשמתה בת חורין", "שבע ידיים אין עושות בשבעה ימים מה שריבה זו עושה ביום אחד" "היא אומרת לא כל אשה זקוקה להנשא. כל לרבות עצמה").
- **מינה צימליך** - בתם של גדליה וברטה צימליך. בת כפר, שהתחנכה בצעירותה פנסוין בסטניסלב (כיום איוונו-פרנקיבסק). מתנהגת כבת-עשירים העוסקה בעיקר בבגדיה וברכשה. מציינת לקול הוריה, מוותרת על רגשותיה ונישאת להירשל. את עיקר זמנה העבירה עם אמה, ברטה, ועם חברתה הטובה, סופיה גילדנהוף. מתוארת כנערה שגדלה באווירת השכלה כללית, אך היא עצמה אינה משכילה. היא איננה מודעת לסיבות למשבר של בעלה אבל גם מפחדת לדעת.

עץ משפחה

תקציר העלילה

הסיפור הוא סיפורו של הירשל, בנם של ברוך מאיר וצירל הורביץ, משפחה יהודית מסבדת בקהילתה. צירל היא אישה ממוחלת וזריזה, שנישאה לעובד בחנותו של אביה ויחד עם בעלה המשיכה לנהל את החנות. את בנה היחיד היא מחנכת להמשיך בדרך הוריו ומנעת מלפנק אותו יתר על המידה.

בגיל 16, מגיעה לבית הוריו של הירשל קרובת משפחה רחוקה, בלומה. אביה של זו, איש מלמד ומשכיל אך ביש מזל בעסקים, אשר איבד את כל ממונו ונותר מחוסר כול, נפטר מזמן וכעת התייתמה גם מאמה. צירל, אמו של הירשל, מכניסה את הנערה אל ביתה והיא תפסת שם את מקום המשרתת, שעזבה את עבודתה זמן קצר לפני בואה. בן הירשל ובלומה נרקמים יחסים קרובים ועם הזמן הוא מתאהב בה. אמו של הירשל מסתייגת מהקשר בינו ובין בלומה, שק זו שייכת למעמד נמוך יותר. היא ממחרת לשדך אותו למינה, נערה מפונקת ממשפחת איכרים אמידה, חסרת כל השכלה בענייני יהדות, שמתנאה בציפוי דק של השכלה שרכשה בפנסיון בעיירה, בתחומים כנגינה בפסנתר, רקמה וידיעת השפה הצרפתית, ורואה עצמה בת אדונים מעודנת. הירשל, שהוא אישיות פסיבית ובלתי בשלה, אינו עושה מאומה כדי להילחם באמו ומשלים עם השידוך. בינתיים, בלומה, שמאהבת בהירשל, עוזבת את בית הורביץ ועוברת לשמש כמשרתת בבית אחר, ביתו של **עקביה מזל**, גיבור הנבלה "בדמי ימיה".

הירשל ומינה נישאים, ומתחילה הידרדרות הדרגתית במצב הפיזי והמנטלי של הירשל. אט אט דעתו נטרפת עליו, כיוון שאינו זוכה לראות את אהובת לבו, ואנס לחיות במחיצת אישה, שבתחילה משעממת אותו, ועם חלוף הזמן אף הופכת להיות מאוסה עליו. הירשל אינו אוכל ואינו ישן, ונעשה רזה וגרמי. הוא משוטט ער בלילות, מטייל מדי יום אל ביתה של בלומה בקצה העיירה בתקווה שתצא מביתה ותפגוש בו. בסופו של דבר הוא מאבד לחלוטין את שפיותו ובורח ליער. הוריו לוקחים אותו לבית חולים פסיכיאטרי, שם במהלך טיפול יוצא דופן של חפא שמשוחח עמו על אנשים והחיים, הוא הולך ומחלים. במהלך האשפוז מדע לו כי מולד לו בן, ולאחר זמן מה הוא נרפא וחוזר לביתו, שם הוא משלים כביכול עם היותו נשוי למינה, ומולד להם בן שני.

עם זאת באופן מרומז מסתבר שזאת השלמה חלקית; אחד ממרכיבי הדרמה המרתקים של סיפור פשוט מתבטא בדו-המשמעות הבלתי פשוטה שמפוזרת ברמזים שונים ומגוונים ואיננה חדלה כמעט עד הדפים האחרונים של הסיפור: "מהרהר הירשל בלבם, אילו מתה מינה אפשר היה בלומה מתרצת להנשא לי. חס ושלום שביקש על אשתו שתמות. אלא מה יעשה אלמן שלא ישא, ומאחר שאינו מכיר אחרת חוץ מבלומה נתן עינו בבלומה. אם לא תנשא לו מאהבה תנשא לו מרחמנות" (עמ' רס"ב). ו"כשראה הירשל שהכל מתעסקים בבנו ואין בהם מועיל היה מהרהר בלבם, אילו טיפלה בו בלומה היה מבריא. וכך היה מצייר לעצמו, הוא עומד מצד זה של בנו ובלומה עומדת מצד זה של בנו ובין שניהם התינוק מחלים" (עמ' רס"ג). "**כביסל** השווה לבם של הירשל ואינו חולק על העולם". (עמ' רס"ו).^[1] ובשורות האחרונות ממש: "אמרה לו, סבורה הייתי שדרכה של אהבה שהיא גדלה עם כל אחד ואחד. הוריד הירשל ראשו ואמר, לא כן, אלא שהיא באה אם אין מי שחוצץ בינה ובינינו". והמספר חורם באמירה האירונית: "אלוקים בשמים יודע שלא נתסין הירשל אלא לאותו תינוק".

הסיפור נגמר באמירת המספר שגם סיפורה של בלומה ראוי לספר משל עצמו, אבל "אלהים בשמים יודע אימתי" יכתב.

רקע היסטורי וחברתי

כמרבית סיפוריו של עגנון, גם בחמן זה אין התייחסות מדויקת לשנים שבהן מתרחשת עלילתו.^[2] אף על פי כן, האזכורים למלחמת רוסיה-פן רומזים שהסיפור מתרחש בסביבות השנים 1904–1907.

העיירה "שבש", שבה מתרחשת העלילה, היא בעצם עיירת הולדתו של עגנון, בוצ'אץ', הממוקמת בגליציה שבאימפריה האוסטרו-הונגרית (כיום באוקראינה).^[3] באותה העת מנתה בוצ'אץ' כ-15 אלף תושבים, כמחציתם יהודים.

תיאור החברה היהודית ברומן הוא רחב, מקיף פרטני וצבעוני מאד. במובן זה משתייך "סיפור פשוט" לסוגה של comedy of manners. ד"ר כרמלה סרנגה, מרצה לספרות, מציגה את החברה שהמספר מתאר כמחולקת לשלוש קבוצות: הפיקחים, הבינוניים ועוד כת אחת.^[4] נזכרים ברומן גם עניינים אחרים שעמדו באותה העת על סדר היום של יהודי גליציה, ובהם ההיגרה המואצת לארצות הברית שהתרחשה באותן שנים, כמו גם התפתחות התרבות החילונית וההיריתם של חלק מן הצעירים אחרי הרעיונות

מפת האימפריה האוסטרו-הונגרית ובה מסומנת גליציה, בה העיירה בוצ'אץ' - או "בושאש" - היא "שבוש"

השיגעון של הירשל

רוב חוקרי הספרות מבחינים כי יש מספר היבטים לשיגעון של הירשל. מלכה שקד מדגישה כי המספר מאפשר יותר מפרשנות אחת לשאלת הטייפ של הירשל, שק לא ברור אם הוא באמת משוגע, ואם כן מה גרם לו להשתגע.^[4] במישור הפשוט, המוצג באופן ישיר בספר, השיגעון נבע מהגעגועים לבלומה או מקללה תורשתית שהוטלה על משפחתו בידי רב, בעקבות התחצפות של אחד מזקניו של הירשל.

הסיפור מדגיש אמנם היבט זה, אך לשיגעון של הירשל יש גם הסבר ברובד המשפחתי-פסיכולוגי. כמו בחברה החרדית כיום, "פגם" באחד מחברי המשפחה (התנצרות, חילון, שיגעון, מחלה וכו') פוגע בתדמיתם של שאר החברים, וכך גם מקשה על חיפושם אחר בת זוג. השיגעון התורשתי שמובע מקללת הרב העתיקה (והוא ה"פגם") גרם לצירל להינשא לבחור מאיר, ממעמד יחיד יותר. יש הסברים כי צירל - החוששת מכך שהירשל ישתגע בעקבות הקללה, ולכן עסוקה באובססיות בניחוב דרכו, כגון העברתו מלימוד תורה בבית המדרש למסחר ומשא ומתן - יוצרת נבואה המגשימה את עצמה. צירל מחייקה את בלומה, מחתנת את הירשל עם מינה ובכך כפה עליו נורמטיביות שמאמלת אותו.

זוהו שמיר מדברת על השוני הרב שבין הירשל והוריו, הנבע מפער הגילאים, וכשהם כופים עליו את המוסכמות שלהם, הוא יוצא מדעתו. ברומן עובר הירשל תהליך של אימוץ המוסכמות במקביל לתהליך השיגעון שלו, ובסופה הוא כבר לא חש בצורך למרוד, וחוזר לשפיותו.^[5]

במישור נוסף, סמוי, ניתן לומר כי חוסר השליטה של הירשל על חייו והפסיביות שנכפית עליו הם שגרמנים לו להשתגע.^[6] השעות הארוכות שהוא מבלה במיטה ליד אשתו בלא שינה, בעוד שמינה מוכשרת לשינה עמוקה וממושכת,^[7] מסיפות לשיגעונו; כמו גם תחושתו שכל העולם פונה נגדו - אמו, שהיא מקור כל כאביו, אשתו, שאותה אינו אוהב, אביו, שאינם עוזר לו, ואפילו התרנגולים שלו עגים לו בכך שהם גבריים וזכריים והוא לאו דווקא (מטיב התרנגול).

דרך שעות חוסר השינה של הירשל מתגלה ומתפתח תהליך הטייפ שלו. בזמן נדודי השינה הולכות ומחריפות תגובותיו לאשתו: בתחילה הוא מאשים אותה שגנבה ממנו את כל השינה, ואחר כך הוא מדבר אליה בדחייה הולכת וגוברת. אז גם הוא תורה על דודו המושגע ועל התרנגולים, ואף עולות בו מחשבות על רצח ועל אלימות.

בגלל חוסר היכולת של הירשל להתעמת עם בעיותיו בעולם הממשי, הוא פועל נגד כל העולם, ובעיקר נגד אמו, בעולם דמיוני שבתוך ראשו. כך הוא חושב לא לטעום מהאוכל ומהבשר אצל הורי אשתו, אולם לבסוף נכנע לנורמות החברתיות, ובעיקר לאמו, ואוכל מנות גדולות מן מהמאכלים. כך הוא גם חושב על דודו, אדם מטורף שמהווה את נקודת הפחד המרכזית של צירל,^[8] כעל דמות המנטית נהדרת, אדם שהוציא עצמו מהחברה ה"מטריאליסטית" וה"חזירית" והתנזר מתענוגות הבשר, אדם המטייל בטבע וביער, אדם שהוכרח להינשא למי שלא אהב, בדומה להירשל עצמו, אך הצליח להימלט מגורלו. דמות דודו של הירשל, כפי שהצטיירה בראשו של הירשל, היא ההפך המוחלט ממה שמייצגת עבורו הקהילה היהודית, ובעיקר אמו. פן זה של שיגעונו קשור בקשר הדוק לביקורת שלו על החברה. מבחינה זו, אמו של הירשל מייצגת את החברה, והוא ודודו המטורף - את הפרט המנסה להשתחרר מהעול.

הביקורת החברתית

העיירה בוצ'אץ', הנזכרת בסיפור כ"שבוש", בה התגוררו האנשים ברומן. תמונה ישנה של העיירה, מתוך האתר העירוני <http://web.ar.chive.org/20011216064409/www.geocities.com/buchachtow>. (/n)

ברומן מותח עגנון ביקורת על ערכי החברה הבורגנית בכלל, וערכי החברה היהודית בעיירה, בפרט. העיירה "שבוש", כאמור, היא עיירת הולדת של עגנון - בוצ'אץ' (שאת שמה הפך עגנון ל"שבוש"). הסיפור חובק את רוב אוכלוסיית הקהילה, הדמויות שונות זו מזו ומראות את כל פני הקהילה, מהציונים לסוציאליסטים, דרך כלל החברה הבורגנית.

ישנה הסכמה רחבה בין רוב חוקרי הספרות שבמידה רבה צירל מייצגת את העיירה. צירל היא אישה אקטיבית חזקה, שעוסקת מרבית הזמן בכסף. דמותה של צירל היא הדמות החומרנית ביותר ברומן. ניתן לראות זאת במבצע המשולב ובמוטיבים שמייצגים אותה, כמו גם בסצנת ספירת הממון שחוזרת פעמיים - הסצנה שבה סופרים צירל וברוך מאיר את הכסף שהרוויחו באותו יום בחנות. סצנה זו מציגה אותם באור חמנטי, אך העובדה שהכסף הוא היסוד הרחוב בקשר שלהם מגחיכה את הארציות שלהם.

יונה טויבר, שדק העיירה, הוא דמות נוספת המדגימה את החולי של החברה. בעזרת השינוי החד בעיסוקו של טויבר, מסופר לשדק, ובעזרת תיאורים גחטסקיים רבים של הדמות, מציג עגנון את השידוך היהודי באור ציני. ברומן מוצג השידוך כהיפוך מוחלט לכל המוטיבים החמנטיים.

בזמן הסעודות מוצגת החברה כחזירית, במיוחד מנקודת מבטו של הירשל. הארוחות ופולחן האכילה מתוארים ברומן באופן דוחה. בסיפורי עגנון הגזמה באכילה היא פעמים רבות סטייה מן הישר. דוגמה מובהקת לכך אפשר למצוא בסיפור הקצר "האדונית והחכל", שבו מיוצגת ההידרדרות של הגיבור על ידי האכילה. באופן כללי מטפן עגנון בכמה מסיפוריו לצמחונות^[9] ודוגמאות רבות לכך ניתן למצוא בספר "תכריך של סיפורים".

על אף שצירל מציגה את הביטחון שהממון מספק ואת היציבות שבו, מולה עומדת דמות שמהווה הקבלה הפוכה אל מולה, אשר מוכיחה שהכסף לא עוזר בדבר. אביה של מינה הוא גב ריש, שחי בחרדה מתמדת פן גרלו יתהפך עליו, הכסף שהשיג ייעלם, והוא יחזור להיות עני כפי שהיה בילדותו. דרך ההתעסקות התכופה בביטחון המדומה שהכסף מספק, מותח עגנון ביקורת על תרבות הממון של יהודי הגולה ומציג אותה ככמיהה על יסודות רעועים.

ביקורת של עגנון אינה רק על החומריות של העיירה, אלא גם על היחס שלה לדת. העיירה כמעט שאינה מתייחסת למקורות כלל, וכאשר המספר אומר "רק אלוקים יודע", ביטוי החוזר פעמים רבות בסיפור, הוא מעביר ביקורת אירונית על העיירה שמשתמשת באצטלה דתית לכל דבר שולי או אפילו כדי להצדיק עוולות. דרך החינוך הגוי של מינה הוא מעביר ביקורת בכיוון דומה; היא למדה בבית ספר שלא מחנך לערכים יהודיים, בית ספר שמבולל את העם. אפילו שמה של מינה, שיכול להתאים לנוצרייה כמו ליהודייה, מעיד על התבוללות.

ש"י פמאלי טוען שהמרד הגדול של עגנון בסיפור זה (וברבים אחרים), הוא ניסיון להחזיר למושג האהבה את הזכויות שנגזלו ממנה בידי מסור חיים ובידי האל. פמאלי מתאר כיצד אמו של הירשל למעשה אינה אוהבת אותו, כי קנאתה גוברת על צרכיה האמהיים. סולם, החל מהאם וכלה ברופא ד"ר לנגזם, אינם מקשיבים לדברים שהירשל רוצה לומר, אלא כופים עליו את דרכם וגורמים לו להשלים עם מצבו, ולשוב לחברה כאדם רגיל, אך עצוב.^[10]

השידוכים הבעייתיים

שידוכים כושלים הם מסימני ההיכר של יצירת עגנון, ודוגמה מובהקת לכך ניתן לראות בסיפור "עגנון". השידוכים ברומן הם אחד הסמלים לחולי החברה, והדוגמה הברורה ביותר לכך היא הירשל ומינה. השידוך ביניהם מהווה בבירור שבירה גמורה של כל יסוד חמנטי שהופיע בתחילת הרומן.

ישנם חוקרים שמסתכלים על הסיפור כולו כשרשרת של נושאים כשלים, המתחילים מהשידוך של צירל וברוך מאיר. ברוך מאיר היה אמור להתחתן עם אמה של בלומה, מירל, אך הוא התחתן עם צירל - מעל למעמד שלו. אילו היה מתחתן ברוך מאיר עם מירל, אזי הירשל ובלומה היו נצרים בתור אות בן אדם, ולכן יש להם דחף להתחבר. תיאור זה הוא למעשה הסבר חז"ל לצורך באהבה, לפי סיפור בריאת האשה - כל אדם מחפש את הצלע שנלקחה ממנו וחצה להתאחד איתה שוב. אך גם שידוך זה, שהיה אמור לתקן את הטעות של הדור הקודם, לא נצר והירשל נישא למינה.

יונה טויבר, שהוא השדכן, הוא שמחזיק את העיירה כולה בדבק רעיל. המחבר המובלע רומז שהשידוכים של יונה הם נביזים וחומרניים, ומהווים את ההפך המוחלט מעולם הרוח. ישנם עוד מספר שידוכים עקומים שיוצרים נקודת תצפית אירונית על היבטים מסוימים בעיירה. כך, למשל, השידוך הנורא מכול נמצא לבסוף ליונה טויבר עצמו, שמתחתן עם גיבנת, הדמות הכי גרוטסקית בסיפור. בשידוך של יונה טויבר מביא עגנון את השידוכים לידי הגחכה גמורה וקיצונית. דבר דומה קורה כשהסוציאליסט הנלהב, שמא לבה של צירל, מתחתן דווקא עם אישה בורגנית, רק בשביל כספה. טענתו היא שהסוציאליזם לא מביא משסרת גבוהה, ורק כך יוכל להמשיך באורח חייו הסוציאליסטי, כך שבעצם הוא עושה זאת לטובת הסוציאליזם.

הירשל כאנטי גיבור

הירשל מוצג בסיפור זה כאנטי גיבור. חוקרים רבים חאים בהירשל מדיום שבאמצעותו מעביר עגנון את הביקורת החברתית שלו. הירשל, שמרגיש כי הוא איננו מתאים לחברה, מתאר אותה מנקודת תצפית שלילית ביותר. במבע המשולב הוא מראה את הפולחנים והטקסים של הקהילה כברבריים ודוחים. דמותו של הירשל מאפשרת הזרה של דברים וימוימים רבים כמו האכילה בקהילה והיחסים האנושיים.

המספר מציג מצב קשה בקהילה, ובכלל אצל קבוצות אנושיות, אך הוא לא מאפשר בריחה. הירשל מנסה לברוח מהחברה, אך המספר מראה שברגע שמישהו לא מוכן לקבל על עצמו את הערכים המועטים של החברה, הוא יוצא מדעת. את אלו שמנסים לשנות את החברה (הסוציאליסטים והצינים) מציג עגנון כמגוחכים באותה מידה, ולכן הירשל לא מוצא את מקומו גם ביניהם. האדם היחיד שהירשל מצליח להתחבר אליו הוא דודו המשוער.

הירשל חולם שדודו הוציא את עצמו מהחברה, וכיוון שהיא לא הצליחה להבין אותו, היא קראה לו "משוגע". הסיבה לחלום זה, היא שהירשל עצמו רוצה לעשות כך: הוא אינו מעוניין לחיות בחברה הזאת, אך בכל פעם שהוא מנסה לעמוד על שלו הוא כושל. עגנון לא מאפשר התחמקות, גם הדמות של הירשל מייצגת איזשהו חלק בקהילה היהודית, את החלק שלא רוצה ללכת עם כולם, אך אפילו חלק זה לא מואר באור חיובי.

מוטיבים מרכזיים

בחמן יש מספר מוטיבים מרכזיים, שחלקם מלווים את עגנון במשך כל יצירתו. להלן שני מוטיבים חשובים ברומן שקשורים קשר עז לכל יצירתו של עגנון.

מוטיב הסעודה

משפחה יהודית סועדת, בתחילת המאה העשרים.

כל האיחודים בשבש מלווים בסעודות. אותן סעודות מציגות את אנשי הקהילה, ובראשם צירל, בצורה גרוטסקית, תאוות המזון היא אחת הביקורות של עגנון על החברה. כשחאה הירשל את ה"בר-וויז", כלי ההגשה המפואר, הוא מתאר אותו כקפוא ומתנשא כמו החברה. כמו כן, כשמיגע השלב שבו הירשל צריך להפסיק לאכול כדי לא להתגייס לצבא, ניתן להבחין שהאכילה אצלו מקבילה לשיגעון, כלומר ככל שהוא מרזה הוא מתרחק מהחברה. גרשון שקד מתאר את מוטיב הסעודה כמוטיב נבליסטי שמציג את תלותו של הירשל באמו, ובכך את השליטה הגרוטסקית שלה ב.ו. כמו כן, גרס שקד שיש הקבלה בין סעודות שונות ברומן שמזכירות את אובדן הזהות של הירשל.^[11]

מוטיב הסעודה מתקשר למוטיבים רבים של אכילה בספרות עגנון. כמעט בכל סיפוריו מובאת האכילה אצל עגנון כדרך להתבוללות ולחטא.

מוטיב התרגול

את התרגול ניתן למצוא במספר רב מסיפורי עגנון. על פי רוב, בא התרגול בהשוואה כלשהי לבני האדם, ודוגמה בולטת היא הסיפור "התרגול ותפילת בני אדם"^[12] שבספר "תכריך של סיפורים".

כפי שמאבחנת זוה שמייר, גם ברומן זה למוטיב יש מקום חשוב.^[5] התרגול, או הגבר כפי שנקרא מספר פעמים, נחשב בעיני רבים לסמל ל"סירוס"^[13] של הירשל. התרגול מוצג כגברי וכשולט בחייו, בניגוד להירשל, ה"מסורס" והפסיבי. התרגולים הם אלו שלא מאפשרים להירשל לישון לבילה, והם באים בהקשר של אלמות לראשו של הירשל. על פי רוב, אפשר למצוא את התרגול בסמיכות לסמנים פאליים כגון "כרובלותיהם היו זקורות וקום בפהם".

יש שיטענו כי התרגול משמש גם כסמל לחברה, שלא מאפשרת להירשל להיות מה שהוא רוצה להיות - הם לא מאפשרים לו לישון והם לוחצים עליו תמיד. הירשל רוצה להרוג את התרגולים, כלומר להילחם בחברה, אך בסופו של דבר הוא לא פועל בנידו.

בהקשר לתרגול אפשר לראות את אמו של הירשל, צירל. נהוג להתייחס אל צירל כמנסה לגרום לסיחוס רגשותיו של הירשל. דוגמה בולטת לכך ניתן למצוא בסצנת המרתף בתחילת הסיפור, כאשר היא מסבירה לו כי ערמות החיים הן מעל לכל רגש.

אפיון דמויות

עגנון משתמש בחמן זה במספר טכניקות ספרותיות לצורך תיאור דמויות. הטכניקה המרכזית היא מבע משולב, טכניקה שבה תודעתו של המספר ותודעתה של דמות משתלבת וכך ניתן ללמוד יותר על הדמות ועל עולמה הפנימי. לעיתים ניתן ללמוד בעזרת המבע המשולב גם על מצבים מורכבים בין דמויות (הירשל ואמו, הירשל ודודו, הירשל ובלומה, צירל ובלומה וכיוצא באלה). דוגמה אחת למבע משולב היא: "ישבה בלומה בבית קרוביה... יושבת לה בלומה בתוך כותלי ביתה והספר פותח לפניה פתחי עולם... מה נאה נר השבת בחדרה של בתולה צנועה בשעה שהיא ניטחית מיגיעתה וקוראת בספר. חייכם שאין לבלומה נאכט להתדיין עם מזלה." בראשית הקטע מתוארת בלומה בקוראה את הספר, ולאחר מכן עובר המספר לתאר את מחשבותיה. הסימן הראשון לכך הוא המעבר לזמן הווה במשפט השני שבציטוט (במקור מופיע בראש הפסקה הבאה). ניתן לראות שבלומה מתוארת בגוף שלישי, אף על פי שהדברים הנאמרים הם לכאורה מפייה. אולם המספר הוא זה שמנסח בלשון את החולף בתודעתה של בלומה. בדוגמה זו, משתמש עגנון במבע המשולב כאמצעי לאיחוינה, כאשר הוא נצמד לתודעתה המושפלת של בלומה.

כמו כן, משתמש עגנון באפיון עקיף כדי לתאר את הדמויות. כלומר, הוא לא מתאר אותן בצורה ישירה, אלא מתאר את פעולותיהן, סביבתן, מראן, דיבורן וכיוצא בזה, ובכך מוצגות תכונותיהן באופן עקיף. בנוסף, משתמש עגנון במספרים לא מהימנים כדי לתאר פנים שונות של הדמות, כך שהקורא לומד על הדמות דרך מחשבותיהן של דמויות אחרות עליה. כיוון שמחשבות הדמויות האחרות מובאות במבע משולב, הן אינן עובדות, אלא דעות בלבד. צורת אפיון זו מאפשרת היכרות עמוקה עם הדמות המאופיינת, כמו גם עם הדמות המספרת. כל הטכניקות הללו הן טכניקות אופייניות לעגנון בכל יצירותיו.

ב"סיפור פשוט", כמו בסיפורים רבים של עגנון (למשל: "פרנהיים", "תהילה" ועוד) מהווים שמות הדמויות כלי לאפיון אותה דמות, בין אם באמצעות אירוניה (אפיון בעקיפין), ובין אם בישיחות תקיפה. כך, למשל, פירוש השם "הירשל" ביידיש הוא אייל. החופש שמבטא השם עומד בניגוד לדמותו של הירשל הכבולה, המעוכבת. האירוניה שבשמו של הירשל, המנגד למהות הפסיבית, עומדת בניגוד לישיחות שבה מביע המספר את מהותה של בלומה דרך שמה: פירוש השם הוא "פרח" (בלום), ובעברית הוא "מעוכבת". בכך מאפיון המחבר את בלומה כפה ואף מפתה (מבחינת הירשל), אך גם כמי שנשמרת לעצמה ואיננה נענית לחיזוריו של הירשל העומד להינשא לאחריה. דרך נוספת שבה משתמש המספר כדי לאפיון דמויות הוא באמצעות שם אנונימי: למשל, צירל - האותיות הצורמות של שמה של האם מבטאות, באופן עקיף, את אישיותה וכן מהות חלק מהביקורת עליה. (סיבה נוספת של עגנון לבחירה בשם זה הוא שצירל ביידיש הוא תכשיט - סימן לחומרנותה)

הקשר ליהדות

כמו ברבים מספרי עגנון, חלק נכבד מלשון הספר בנוי על בסיס ביטויים מספרות חז"ל. כמו כן, קיימות אנלוגיות רבות בין דמויות הספר לבין דמויות בספרות האגדה היהודית או בתנ"ך. במה דורה מיוחדת שהוציאה הוצאת שוקן הסופר הערות, הפניות והסברים למקורות התלמודיים והמקראיים שעליהם מתבססת שפת הספר.

משמעות השם "סיפור פשוט"

במשך שנים התנהלה ויכוח בעולם הספרות בקשר למשמעות שמו של הספר. היו רבים שתפסו אותו כאינונימי: סיפור שהיה אמור להיות פשוט מאוד ונסתבך כל כך.

מולם הייתה קבוצה, שבראשה חוקר הספרות פרופ' דב סדן, שגרסה כי המשמעות שונה לחלוטין, וכי המילה "פשוט" איננה מתייחסת לפשטות. על פי דב סדן ותומכיו, כונת השם "סיפור פשוט" היא בהחלט לא **Simple Story** (על אף שכך תורגם לאנגלית וכן ליידיש: א פשוטע מעשה^[14]), אלא - המילה "פשוט" היא במובן של סיפור שהתפשט, כמו אש המתפשטת. זהו כביכול סיפור שקורה במקומות רבים בצורה זאת או אחרת, וזהו סיפור מפורסם שהרומן רק מביא אותו לידי כתב. אחת הסיבות לשם זה, לדעת סדן, היא שהוא נותן לסיפור פן אוניברסלי, ומבהיר שמדובר לא רק ב"שבוש", אלא בחברה היהודית בכלל. כמו כן, עגנון הרבה לכתוב סיפורים יזועים וסיפורים עם בגרסתו שלו, בטענה שתפקידו של הסופר אינו רק לבדוד סיפורים, אלא גם לכתוב את סיפוריהם של אחרים.

עגנון ציין בכמה מקרים, שכונתו הייתה כפי שסדן גורס.^[דרוש מקור] עם זאת, ישנם עדיין רבים שחושבים שהסונוה הייתה לפשטות כפי שהיא. עם זאת, יש גם חוקרים הטוענים, שהשם מתייחס לשני הרבדים ואין סתירה בין הפירושים, זאת אומרת - סיפור שאמור להיות פשוט ונסתבך - תופעה כללית המתפשטת וחוזרת על עצמה.

תהודתו

סיפור פשוט נשף בעיניהם של חוקרי ספרות רבים, והוא אחת היצירות העבריות המודרניות שנכתב עליהן המספר הרב ביותר של מאמרים^[דרוש מקור]. למרות שפתי הייחודיות והמימושנות, הספר ממשיך לקנות לו קוראים גם כיום, עשרות שנים לאחר שנכתב. הוא מופיע בתוכנית הלימודים לבחינת הבגרות בספרות, במשקל של חומן (למרות אורכו), ולמעשה זהו הטקסט הארוך (ארוך מסיפור קצר) היחיד שמוקדש לו שאלה ספציפיות במבחן, ושליעיתים מצוטט באופן נרחב בתוכו.

בנוה צדק שבה עגנון חי ויצר, הוקמה בשנת 2003 "סיפור פשוט" - חנות ספרים הנקראת על שם הרומן. המוטו של החנות שנלקח מתוך הרומן: "יושבת לה בלומה בתוך כתלי ביתה והספר פותח בפניה פתחי עולם".

עיבודים לתיאטרון

הרומן זכה לעיבודים רבים לתיאטרון. להלן כמה מהם:

- בינואר 1979 העלה יוסי יזרעאלי עיבוד לרומן בתיאטרון "הבימה". את דמותו של הירשל גילם משה בקר בתפקידו הראשון בתיאטרון.
- בשנת 2002 הועלתה ההצגה "סיפור פשוט" בתיאטרון היידי יידישפיל בעיבודו של אליעזר חבינשטיין ובבימויו של יורם פאלק. גרא סנדלר, שגילם את דמותו של הירשל בהצגה זו, היה מועמד באותה שנה לפרס השחקן המבטיח של השנה. הלנה ירלובה, שגילמה את דמותה של בלומה, הייתה מועמדת לפרס השחקנית המבטיחה של השנה.
- בשנת 2007 הועלה עיבוד נוסף לסיפור בשם "סיפור פשוט - חמישה שחקנים ובובה", בעיבודה ובבימויה של סיון ב ישי. בהצגה זאת דמותו של הירשל מגולמת באמצעות קופת חיסון ענקית בצורת חזיר.
- בינואר 2009 הועלתה ההצגה "סיפור פשוט" ב"תיאטרון חיפה" בעיבודם של שלמה ניצן ויצחק גורמזאם גורן ובבימויה של דניאלה מיכאלי. משתתפים: יואב דונט, גאיה טראוב, אסתי זקהיים, דניאלה וירצר, יונת צ'רצ', עירית נתן בנדק, בני שיף ויואב בר-לב.^[15]
- בשנת 2010 עיבדה המחזאית מיכל אקרמן את הנובלה, המוזיקאי עפר שלי הוסיף קטעים מאת שוסטקוביץ', שוברט, באך, רחמיניוף, דבז'אק, יאן פרידלין ועוד, והסיפור היה למופע דרמטי-מוזיקלי של שלישיית עתר, בתחילה עם השחקן יונת צ'רצ' ואחר כך עם הקריין בני הנדל.^[16]
- בשנת 2016 הועלתה ההצגה "סיפור פשוט" בתיאטרון הבימה בעיבודה של שחר פנקס ובבימויה של שיר גלדברג. משתתפים: יבגניה דזדינה, שפי מרציאנו, הילה של, חוברט פולק, דנה ידלון, שמעון כהן, חת לנדאו, רוברט הניג, מרוד דגן ושלומי ברטוב.

לקריאה נוספת

ספרים ואוספי מאמרים

- זיה שמיר, דן לאור, עוזי שביט (עורכים), **מבעד לפשטות: על סיפור פשוט של ש"י עגנון בראי הביקורת** (סדרת מחקרים בספרות עברית), הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 1996^[17] (להלן: זיה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות).
- אבינעם ברשאי (עורך), **ש"י עגנון בביקורת העברית: פרשנות לרומנים של עגנון**, כרך ב, הוצאת שוקן והאוניברסיטה הפתוחה, 1992, עמ' 97–150 (להלן: אבינעם ברשאי, פרשנות לרומנים).

מאמרים

- יוסף אבן, הערות אחדות ל"סיפור פשוט" לש"י עגנון, **מאזנים** 29 (6), נובמבר 1969, חשוון תשל"ל, עמ' 400–414.^[18] **(המאמר זמין לצפייה)** <http://www.jstor.org/stable/23864584> (במאגר JSTOR לאחר הרשמה)
- שרה כ"ץ, הערה ל"הערות אחדות לסיפור פשוט לש"י עגנון", **מאזנים** 30 (4), 1970, עמ' 342–343. **(המאמר זמין לצפייה)** <http://www.jstor.org/stable/23863934> (במאגר JSTOR לאחר הרשמה)

- חיים אברמוביץ, על "סיפור פשוט", **ניב** (ניו יורק) ב (3), פברואר 1938, עמ' 14.
- רחמה אלבג, בוצ'אץ' ב"סיפור פשוט" כדגם לעיצוב המרחב ברומנים של עגנון, **בקורת ופרשנות** 35-36, חורף תשס"ב, עמ' 167-183.
- יואב אלשטיין, "המנגנים הסומים": גלגולו של מוטיב חסידי ביצירת עגנון, **ניב המדרשה** יב, תשל"ז-תשל"ח, עמ' 208-212.
- אברהם אשכולי, "על כפות המנעול", או על מוטיב ההחלקה ב"סיפור פשוט" לש"י עגנון, **מעלות** ד (4), תשל"ג, עמ' 44-51.^[19]
- אורלי בכר, הדס יוסמן, דפוסים בן-אישיים בתגובת הקורא ל"סיפור פשוט" של ש"י עגנון: "לטבוע ולצוף" בדיאלוג של קוראת עם בלומה והירשל, **נפש**, כרך 19-20, 2005, עמ' 12-23.
- ניצה בן דב, על הפואנטה כאמצעי לחיפוף הסמוי בסיפור של עגנון, **עלי שיש** 25, 1988, עמ' 151-157.
- ניצה בן דב, האומנם סוף טוב ל"סיפור פשוט"? **חלומות ופסיכולוגיה ביצירת עגנון**, הוצאת יזמה, אוניברסיטת חיפה, 1991, עמ' 55-73.
- ניצה בן דב, הקפי והאצבעות: בין טירוף לשירה ב"סיפור פשוט" לעגנון, **עלי שיש** 31-32, 1992, עמ' 103-122.^[20]
- ניצה בן דב, משאלותיו של הירשל הורביץ: אשה עטופה ועיר שהיא מפת-תבליט, **אהבות לא מאושרות – תסכול אירוטי, אמנות ומוות ביצירת עגנון**, הוצאת עם עובד, תל אביב, 1997, פרק שביעי, עמ' 239-269.
- אלכסנדר ברזל, בין שני שעונים, **עלי שיש** 1, 1974, עמ' 78-94.^[21]
- הלל ברזל (ליקט וציף מבוא), **שמואל יוסף עגנון: מבחר מאמרים על יצירתו**, הוצאת עם עובד, תל אביב, 1982, עמ' 54-58.
- הלל ברזל, ש"י עגנון – גלוי ונעלם, בתוך: הלל ויס והלל ברזל (עורכים), **חקרי עגנון – עיונים ומחקרים ביצירת ש"י עגנון**, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן, 1994, עמ' 131-175.
- הלל ברזל, בעקבות פרידל – ובניגוד לו, סיפור פשוט, **המאה החצויה – ממודרניזם לפוסט-מודרניזם: הספרות ורוח התקופה – תמורות בצורות יסוד, כרך ראשון: מיטא-ריאליזם וריאליזם**, ספרות פועלים, בעריכת ידידה יצחקי, תל אביב, תשע"א-2011, פרק עשירי, עמ' 365-389.
- מרדכי ברכיהו, הגיבור של "סיפור פשוט" לאור הפסיכואנליזה, **תורת פרידל**, הוצאת יבנה, תל אביב, 1944, עמ' 12-14 (= 1957, עמ' 28-30).
- אורציון ברטנא, דרכו של עגנון ב"סיפור פשוט" – על דרך האמצע מול דרך הביטוי' (<http://app.shaanan.ac.il/shnaton/12/11.pdf>), **שנתון שאנן** יב, תשס"ז, עמ' 137-156.
- אורציון ברטנא, סיפור פשוט – פשוט אין מרפא: על שיגעון ועל חוסר מרפא ביצירת עגנון, בתוך: יהושע בנטוב (עורכת), **גופי הקרוע מבלבב: על מחלה ורפואה – מאמרים וקטעי ספרות**, הוצאת כרמל, ירושלים, תשס"ט, עמ' 143-153.
- פנחס גינסר, מיטתו של בנדיט הנגר (אופני התגלות האיונה ב"סיפור פשוט" של עגנון), **קול העם**, 27 ביוני 1969.
- משה גרסיאל, שיבוש מעגלי הנישואים בסיפורת של עגנון (<http://www.daat.ac.il/daat/kitveyet/niv/shibush-2.htm>), **ניב המדרשה**, אביב-קיץ תשל"א, עמ' 315-325.
- יהושע דגני, סיפור פשוט של עגנון – השם המסתתר, **ירושלים: מאסף לדברי ספרות**, כרך 20-21, 2004, עמ' 268-269.
- יוסף דן, הערות אחדות לסיפור פשוט לש"י עגנון, **מאזנים** כט (6), 1969, עמ' 400-414.
- אברהם הולץ, על ספרים וסופרים ב"סיפור פשוט" מאת שמואל יוסף עגנון, בתוך: שלמה נח (עורך), **בין היסטוריה לספרות: ספר יובל ליצחק ברזילי**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 1997, עמ' קכה-קלח.
- אריאל הירשפלד, **לקרוא את ש"י עגנון** (בסדרה "לקרוא את"), הוצאת אחוזת בית וידעות ספרים, 2011, עמ' 104-130.
- שמואל ורסס, דמויות ונשואים חוזרים בכתבי ש"י עגנון, **ש"י עגנון כפשוטו: קריאה בכתביו**, הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים, תש"ס, עמ' 45-49.
- משה אליהו זרנסקי (ז"ק), בין קודש לחול, **מאזנים** 6 (1), עמ' 106-107.
- לב חקק, מוטיב התנגול ב"סיפור פשוט" לש"י עגנון, **הספרות** ד (4), 1973, עמ' 713-725.
- דליה חשן, "סיפור פשוט" לש"י עגנון: על הרמן כסוגיא במרא, **מבוע**, גיליון נ', קיץ תשס"ט, עמ' 19-31.
- אברהם ב. יהושע, ההתרה ב"סיפור פשוט", **מעריב**, 20 במאי 1980; הנ"ל, העלילה ופשרה, **מעריב**, 23 במאי 1980; הנ"ל, השיגעון וההחלמה, **מעריב**, 30 במאי 1980.^[22]
- רנה לי, דמות הצמחוני ונטיות הצמחונות ב"סיפור פשוט", **עגנון והצמחונות: עיונים ביצירתו של ש"י עגנון מן ההיבט הצמחוני**, הוצאת רשפים, תל אביב, 1993, עמ' 38-50.
- דב לנדאו, **מסגנון למשמעות בסיפורי ש"י עגנון**, הוצאת עקד, תל אביב, 1988, עמ' 51-55, 61-68, 77-82, 86-94, 98-102, 104-112, 120-122, 130-127, 158-164.
- יאיר מזור, מערכת רכיבים מוטיביות מורכבת ב"סיפור פשוט", **הדינמיקה של מוטיבים ביצירת ש"י עגנון**, הוצאת דקל, תל אביב, עמ' 78-110.
- יאיר מזור, האדום והכחול: צבעים ב"סיפור פשוט", **שירתם הצעירה – תבונת המבנה: מחקרים בשירה ובסיפורת עברית חדשה ובספרות המקרא**, מפעלים אוניברסיטאים להוצאה לאור, תל אביב, 1987, עמ' 160-165.
- אליהו מייטוס, הסופר העברי העממי, **הארץ**, 25 באוקטובר 1935.
- דן מירון, הרופא זקוק לרפואה – ד"ר לנגזם כמורה דרך בסוגיית עגנון, **הרופא המדומה: עיונים בסיפורת היהודית הקלאסית**, הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 1995, עמ' 161-235.
- דב סדן (שטוק), סיפור פשוט (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=DAV/1935/11/08&id=Ar01600), דבר, 8 בנובמבר 1935 (המאמר נדע בשם "מבית לפשטות").^[23]
- דב סדן, סיפור על "סיפור פשוט", **משא**, 16 באוגוסט 1968.^[24]
- עמוס עוז, מים גנובים ולחם סתרים (על סיפורים אחדים של עגנון ואחרים), **הארץ**, י"ד בניסן תשמ"ט, 19 באפריל 1989, עמ' ב-10.^[25]
- ניצה בן דב, האם בלומה פריגדידת? (בחינה טקסטואלית צמודה של טענה זו בספרו של עמוס עוז "שתיקת השמים"), **עלי שיש** 34, 1994, עמ' 43-50.^[26]
- זיהה שמיר, האמנם בגד הירשל באהובתו עם אשתו? **מעריב**, ספרות ואמנות, ז' בשבט תשנ"ג, 29 בינואר 1993, עמ' 25, 30.
- ש"י פנאלי, **יצירתו של ש"י עגנון: מסת מחקר**, תרבות וחינוך, תל אביב, 1960, עמ' 41-46, 47-52.
- יהודית צויק, עיון ברקמה המילולית של "סיפור פשוט" מאת ש"י עגנון, **עלי שיש** 19-20, 1983, עמ' 31-42.^[27]
- רחל צורן, שיטת הרפיון של ד"ר לנגזם ב"סיפור פשוט" לש"י עגנון: האומנם ביבליותרפיה? **שיחות** ה (3), 1991, עמ' 209-214.
- משה לנזמן, להיות שם: עוד על שיטת הרפיון של ד"ר לנגזם ב"סיפור פשוט" לעגנון, **שיחות** ז (1), 1992, עמ' 57-63.
- אפרים צורף, ספור פשוט, **ש"י עגנון, האיש ויצירתו**, תשי"ח, הוצאת ניב, תל אביב, עמ' 139-145.
- **ברוך קורצווייל**, בעיית הדורות בסיפורי עגנון, **הארץ**, 17 במאי 1946.^[28]
- **ברוך קורצווייל**, "הפתחה לסיפור פשוט" מתוך הפרק "הערות לשני פרקים מתוך סיפורי עגנון", **הארץ**, 26 ביולי 1963.^[29]
- **יהושע קנז**, לא אומר מלה על "ספור פשוט", **הארץ**, 2 באוגוסט 1968.
- גוסטב קרויאנקר, **יצירתו של ש"י עגנון** (תרגום מגרמנית: יעקב גוטשלק, מבוא והערות: דן לאור), הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים, תשנ"ב-1991, עמ' 141-148.
- אברהם קריב, ספור פשוט, **גליונות**, כרך ג (i), תרצ"ה-תרצ"ו, עמ' 531-535.

- יוסף שה-לבן, סיפור פשוט, ש"י עגנון: סיפורים, אור-עם, תל אביב, 1975, עמ' 38–49.
- חיה שחם, משני עברי כפות המנעול – על דיאלקטיקה של פנים וחוץ ב'סיפור פשוט' של עגנון, **דפים למחקר בספרות**, כרך 12, 2000, עמ' 193–218. (<http://www.jstor.org/stable/23417459>) במאגר JSTOR לאחר הרשמה).
- דינה שטרן, בעיית התלות וההזדהות בחיי הירשל הורביץ, **בשדה חמד** יד (ה-י), שבט-אדר תשל"א, עמ' 296–302.
- ש. שלום, סיפור פשוט, **גליונות**, כרך ד (ח-ט), עמ' 97–98.
- זיוה שמיר, שבעים פנים לפשטות: עיון מסף ב'סיפור פשוט', **ש"י עולמות – ריבוי פנים ביצירת עגנון**, הוצאת ספרא; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2011, פרק שלישי, עמ' 89–142.^[30]
- נעמי שני, לממד הזמן ב'סיפור פשוט' מאת ש"י עגנון, **עלון למורה לספרות** 10, תשמ"ט, עמ' 78–85.
- **גרשון שקד**, בת המלך וסעודת האם, **גזית** כד, חוב' ה-יב, אב תשכ"ו - אדר ב' תשכ"ז, עמ' 135–147.^[31]
- **גרשון שקד**, סיפור פשוט – כניעתו של החולם הרומאנטי, **הסיפורת העברית 1980-1980**, כרך ב: בארץ ובתפוצה, **כתר ספרים**, ירושלים, 1983, עמ' 201–204.
- **מלכה שקד**, האם היה הירשל משוגע – לקראת ראייה פלוריאליסטית של העלילה ב'סיפור פשוט', **הספרות** 32, 1983, עמ' 132–147.^[32]
- דברה שריבם, **פשר החלומות ביצירותיו של ש"י עגנון**, הוצאת פריוס, תל אביב, 1993, עמ' 133–150, 273–275, 285–302.
- דברה שריבם, "כפל פיוחש" ל"סיפור פשוט": הסתירות, הנגלה, הנסתר והמתעתע בספרו של עגנון (http://www.wzo.org.il/files/kivunim/kivunim_13.pdf#page=124), **כיוונים חדשים** 13, טבת תשס"ו, יומאר 2006, עמ' 124–131, באתר ההסתדרות הציונית העולמית.
- שירה חתד, סיפור ללא שם: קריאה ב'סיפור פשוט' מאת ש"י עגנון (https://humanities.tau.ac.il/sites/humanities.tau.ac.il/files/media_server/all-units/20130303/Hadad.pdf), **קופיפד** 20, ח'ש-א/תש"פ, יומאר 2006, עמ' 124–131, באתר ההסתדרות הציונית העולמית.

Robert Alter, Agnon's Psychological Realism, *Hebrew and Modernity*, Indiana University, Bloomington, 1994, pp. 134–153.

Arnold (Abraham) J. Band, *Nostalgia and Nightmare: a Study in the Fiction of S. Y. Agnon*, University of California, Berkeley and Los Angeles, 1968, pp. 239–254.

Nitza Ben Dov, Discriminated Occasions and Discrete Conflicts in Agnon's "A Simple Story", *Prooftexts*, Vol. 9, 1989, pp. 213–227.

Nitza Ben Dov, A Cloaked Woman with a Piece of Cake, *Agnon's Art of Indirection: Uncovering Latent Content in the Fiction of S. Y. Agnon*, E.J. Brill, Leiden and New York, 1993, pp. 89–106.

William Cutter, Figurative Language in Agnon's Sippur Pashut, *Prooftexts*, Vol.1, 1981, pp. 311–315.

על תרגומים לשפות זרות

- אלדעה ויצמן, על מה חלם הירשל? – בחינה פרגמטית של קטע מתוך 'סיפור פשוט' לעגנון במקור ובתרגום, בתוך: דניאל סיון, פבלו-יצחק הלוי-קירטצ'וק (עורכים), **קול ליעקב: אסופת מאמרים לכבוד פרופ' יעקב בן-טולילה**, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, באר שבע, 2003, עמ' 177–190.
- William Cutter, Rendering Galicia for America: On Hillel Halkin's Translation of Sippur Pashut, *Prooftexts*, Vol. 7, 1987, pp. 73–87
- Hillel Halkin, On Translating Sippur Pashut, in: Leon A. Yudkin (Ed.), *Agnon: Texts and Contexts in English Translation: A Multi-Disciplinary Curriculum, Bibliographies, and Selected Syllabi*, The International Center for University Teaching of Jewish Civilization, The Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies, NY: New York, 1988 pp. 107–136.

על העיבודים לתיאטרון

- זלדה כהנא-נימן, בעקבות האירחיה האבודה - מ'סיפור פשוט' ל'א פשוטע מעשה' (<http://aleph.haifa.ac.il/www/public/fulltext/chuliot/2004/000387404.pdf>), **חוליות** 8, 2004, עמ' 381–383.
- **אבנר פלק**, לפרש שגעון של הירשל (הרהורים פסיכולוגיים עם הצגת "סיפור פשוט" ב"הבמה"), **במה** 82-81, 1979, עמ' 107–111.
- עפר שלי, סיפור פשוט - הפקות קודמות על בימות התיאטרון בארץ (<http://www.atartrio.com/catalog/catalog-agnon-simple-history.html>), באתר "שלישית עת", ספטמבר 2009.
- **גרשון שקד**, פיוחש אקספרסיוניסטי לרומאן ריאליסטי (סיפור פשוט מאת ש.י. עגנון וי. יזרעאלי), **פנים אחרות ביצירתו של ש"י עגנון**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 1989, עמ' 169–178.^[33]

קישורים חיצוניים

- ניתוח של סיפור פשוט (<http://shmuel.joseph.agnon.googlepages.com>/סיפורפשוט-ניתוחספרותי), באתר "סיפור פשוט" (אתר לניתוח סיפורי עגנון)
- דברה סילברסטון סיון, צירל והאהבה ב"סיפור פשוט" (<http://www.daat.ac.il/daat/sifrut/maamarim/sipur-2.htm>), באתר דעת, 2006
- דב לנדאו, סיפור פשוט: דמותו של שמעון הירש קלינגר ומקומה (<http://www.e-mago.co.il/Editor/literature-2729.htm>), באתר אימגו, 16 במרץ 2009

הערות שוליים

1. עגנון משתמש במילה "כביכול" ברגעים של הדגמת השגחה פרטית.
2. בתוך קורצווייל, בעיית הזרות בסיפורי עגנון, **מסכת הרומן: שני מחזורי מסות על שמואל יוסף עגנון ועל תולדות הרומן האירופי**, הוצאת שוקן, תל אביב, 1953, עמ' 35–46.
3. כדבריו של עגנון, במבטלה בתוך עירי: "אף זה אתה מוצא מפורש בספרי אורח נטה ללון, אלא ששם שישבתי את שם עירי ועכשיו ואחר שהטמאים המטורפים השמידו את יושביה היהודים ובטלה העיר אני קורא לה בשמה ביטשאטש, כשם שקראו לה אבותימו נוחי עדן, או בטשאטש כשם שנקראת בכתבי העמים"
4. מלכה שקד, האם היה הירשל משוגע – לקראת ראייה פלוריאליסטית של העלילה ב'סיפור פשוט', **הספרות** 32, 1983, עמ' 132–147.
5. זיוה שמיר, הערות אחרות ל"סיפור פשוט", בתוך: הנ"ל, דן לאור ועוזי שביט (עורכים), **מבעד לפשטות: על סיפור פשוט של ש"י עגנון בראי הביקורת**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 1996, עמ' 58–80.
6. ניצה בן-דב לדוגמה מעמידה במאמרה "הכף והאצבעות - בין טירוף לשירה ב'סיפור פשוט' את הנישואין למינה כאחת הסיבות שבגין הירשל מאבד את שפיותו".
7. "אם על פי השעון ישנתי כל צורכי ואם על פי עצמי אין כל הלילות מספיקים לי לשנתי" (על כפות המנעול, הוצאת שוקן, עמ' קנ"ט).

8. מתוך הרצאה של דן לאור
9. הוא עצמו היה צמחוני. ראה: רנה לי קופמן, " השוחט ושחיטתו מן ההיבט הצמחוני <http://www.renalee.net> <http://www.renalee.net/PWP%20Heb%20-%20books/Excerpts%20publish ed%20to%20the%20web/Agnon%20and%20Vegete r%20Z.pdf>
- " בתוך: **מגוון מחקרים בספרות העברית ובגילוייה האמריקאים** (עמ' 347-366), מכון הברמן למחקרי ספרות, לוד, תשמ"ח
10. ש"י פנאלי, מרחו של מספר או כיצד ריפא ד"ר לנגזם את הירשל הורביץ, **יצירתו של ש"י עגנון: מסת מחקר**, תרבות וחינוך, תל אביב, 1960, עמ' 47-52.
11. גרשון שקד, סיפור פשוט – כניעתו של החולם הרומאנטי, **הסיפור העברי 1880-1980**, כרך ב: בארץ ובתפוצה, כתר ספרים, ירושלים, 1983, עמ' 201-204.
12. שם הסיפור לא ניתן בידי עגנון. הסיפור הופיע באחת מתיקויות ללא שם, ובתו של הסופר, אמונה ירון, נתנה לו את שמו.
13. המילה סירוס לא משמשת במשמעותה המילולית, אלא כמטאפורה לחוסר השליטה של הירשל על חייו, וללקיחת הגבריות שלו.
14. בתרגום של אליעזר רובינשטיין. לקריאה או הורדה של הספר (<http://www.archive.org/details/nybc209066>)
- תכניית ההצגה "סיפור פשוט" בבימוי [http://web.archive.org/20110710185653/www.ht1.co.il/file/Theater_Tocniy \(a_Sipor%20sofi%201-21%20.pdf](http://web.archive.org/20110710185653/www.ht1.co.il/file/Theater_Tocniy g/20110710185653/www.ht1.co.il/file/Theater_Tocniy (a_Sipor%20sofi%201-21%20.pdf)
15. דניאלה מיכאלי, באתר תיאטרון חיפה, 2009
16. חגי חיטרון, אהבה לא פשוטה: עגנון על הבמה (<https://www.ha.aretz.co.il/1.1835254>), באתר הארץ, 3 באוקטובר 2012
17. ביקורת: אמנון נבות, על כפות המנעול: ברדיצ'בסקי ועגנון, מעריב, מוסף שבת - ספרות וספרים, ג' בטבת תשנ"ז, 13 בדצמבר 1996, עמ' 31.
18. פורסם גם בתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 58-80.
19. פורסם גם בתוך: אברהם אשכולי, **הגיגים על "סיפור פשוט" לש"י עגנון ועל ארבעה משירי ריה"ל**, הוצאת מורשת, תל אביב, 1977, עמ' 20-33.
20. פורסם גם בתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 188-161; ובתוך: **ניצה בן דב, אהבות לא מאושרות – תסכול אירוטי, אמנות ומוות ביצירת עגנון**, הוצאת עם עובד, תל אביב, 1997, פרק שישי, עמ' 199-238.
21. פורסם גם בתוך: אלכסנדר ברזל, **משמעות וצורה**, הוצאת צ'ריקובר, תל אביב, 1974, עמ' 63-83.
22. נוסח מעובד בתוך: אברהם ב. יהושע, נקודות ההתרה בעלילה כמפתח לפירוש היצירה (הדגמה על פי "סיפור פשוט" לש"י עגנון), **עלי שיח 10-11**, 1981, עמ' 74-88. פורסם גם בתוך: **אבימעי** **ברשאי, פרשנות לרומנים**, עמ' 104-114; ובתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 114-132.
23. פורסם גם בתוך: דב סדן, **מבית לפשטות, אבני בחן**, הוצאת מחברות לספרות, תשי"א, עמ' 215-219; בתוך: הנ"ל, **מבית לפשטות, על ש"י עגנון: מסה, עיון, מחקר**, הקיבוץ המאוחד, תל אביב, תשי"ט, עמ' 32-35; בתוך: הנ"ל, **בן צייר לשמאי, אבני גדר – על סופרים וספרים**, אגודת הסופרים העבריים, תל אביב, 1970, עמ' 81-85 (נוסח מורחב); בתוך: **אבימעי ברשאי, פרשנות לרומנים**, עמ' 97-99; ובתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 9-12.
24. פורסם גם בתוך: דב סדן, **על ש"י עגנון: מסה, עיון, מחקר**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל אביב, תשי"ט, עמ' 36-40.
25. פורסם גם בתוך: **אבימעי ברשאי, פרשנות לרומנים**, עמ' 148-134; נוסח מעובד: **עמוס עוז, מים גמבים ולחם סתרים, שתיקת השמים: עגנון משתומם על אלוהים**, הוצאת כתר, ירושלים, 1993, עמ' 39-72; ובתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 133-160.
26. פורסם גם בתוך: **ניצה בן דב, אהבות לא מאושרות – תסכול אירוטי, אמנות ומוות ביצירת עגנון**, הוצאת עם עובד, תל אביב, 1997, פרק שמיני, עמ' 270-293.
27. פורסם גם בתוך: יהודית הלוי-צוויק, **עגנון במעגלותיו: עיונים באמנות הסיפור של עגנון**, הוצאת פפירוס, תל אביב, 1989, עמ' 71-88.
28. פורסם גם בתוך: ברוך קורצווייל, **מסכת הרומן: שני מחזורי מסות על שמואל יוסף עגנון ועל תולדות הרומן האירופי**, הוצאת שוקן, תל אביב, 1953, עמ' 35-46; בתוך: הנ"ל, **מסות על סיפורי ש"י עגנון**, הוצאת שוקן, ירושלים ותל אביב, תשכ"ג, עמ' 38-49; ובתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 13-21.
29. פורסם גם בתוך: ברוך קורצווייל, **מסות על סיפורי ש"י עגנון**, הוצאת שוקן, ירושלים ותל אביב, תשכ"ג, עמ' 353-358; ובתוך: **אבימעי ברשאי, פרשנות לרומנים**, עמ' 101-103.
30. פורסם לראשונה בתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 189-233.
31. פורסם גם בתוך: גרשון שקד, **אמנות הסיפור של עגנון**, הוצאת ספרית פועלים, מרחביה, 1976, עמ' 197-227; בתוך: הלל ברזל (ליקט וצירף מבוא), **שמואל יוסף עגנון: מבחר מאמרים על יצירתו**, הוצאת עם עובד, תל אביב, 1982, עמ' 259-292; ובתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 26-57.
32. פורסם גם בתוך: **אבימעי ברשאי, פרשנות לרומנים**, עמ' 133-115; ובתוך: **זוה שמיר ואחרים, מבעד לפשטות**, עמ' 81-113; נוסח מעובד בתוך: **מלכה שקד**, האם היה הירשל משוגע?, **הקמט שבעור הרקיע: קשרי קשרים ביצירת ש"י עגנון**, הוצאת האוניברסיטה העברית בירושלים, תשס"א, פרק ה, עמ' 122-158.
33. נוסח מתוקן של: גרשון שקד, **דיוקן של הבמאי כפרשן ספרותי: פירוש של יזרעאל והתקבלות של עגנון בתיאטרון**, במה 115, 1989, עמ' 41-64.